

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

ترامپ ۲۰۲۱ و ایران در رسانه‌های خارجی

آبان ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

ترامپ ۲,۰ و ایران در رسانه‌های خارجی

مدیریت دیپلماسی اقتصادی و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: آبان ۱۴۰۳

واژه‌های کلیدی: انتخابات، آمریکا، ترامپ، ایران، رسانه، خاورمیانه، اقتصاد، تحریم، دیپلماسی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	سیاست خارجی ایالات متحده تحت فرمان ترامپ ۲,۰: تغییرات بالقوه
۸	تجدید کمپین «فشار حداکثری» علیه ایران
۱۰	تأثیر پیروزی ترامپ بر پویایی ژئوپلیتیک خاورمیانه
۱۲	گزینه‌های ایران برای پاسخ راهبردی
۱۵	نتیجه‌گیری: ایران در زمان ریاست جمهوری ترامپ ۲,۰

مقدمه

ظهور مجدد دونالد ترامپ در صحنه سیاست جهانی در پی پیروزی وی در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۴ ایالات متحده، پیامدهایی را در بازارهای بین‌المللی، محافل دیپلماتیک و عرصه‌های ژئوپلیتیک ایجاد کرده است. بازگشت ترامپ به عنوان رهبری که به خاطر رویکرد غیرمتعارف و قاطعانه خود در سیاست خارجی مشهور است، انتظار یک تغییر بالقوه در نظم جهانی را به دنبال دارد که پیامدهای مهمی هم برای متحدان و هم برای دشمنان ایالات متحده در پی خواهد داشت. ریاست جمهوری مجدد ترامپ ممکن است نشان دهنده انحراف از راهبردهای قابل پیش‌بینی تر سلف او، یعنی جو بایدن باشد و دوره‌ای از عدم قطعیت و نوسانات مجدد در روابط بین‌الملل را آغاز کند.

اهمیت پیروزی ترامپ بسیار فراتر از مرزهای ایالات متحده می‌رود، زیرا بسیاری از کشورها برای احیای بالقوه برنامه «اول آمریکا»ی او آماده می‌شوند. برای جهان، این سیاست می‌تواند به معنای تمرکز مجدد بر اقدامات یکجانبه، توافق‌های تجاری جدید و موضع سخت‌تر در مورد مسائلی مانند مهاجرت، امنیت و هزینه‌های دفاعی باشد. به‌ویژه، کشورهایی که قبلاً در تیررس ترامپ قرار گرفته‌اند - مانند چین، روسیه و ایران - ممکن است با چالش‌های جدیدی روبرو شوند که آنها را مجبور کند تا با سیاست خارجی متخاصم‌تر ایالات متحده سازگار شوند.

برای ایران، به‌ویژه، خطرات زیاد است. در دوره اول ریاست جمهوری ترامپ، دولت وی کارزار «فشار حداکثری» را اجرا کرد که شامل تحریم‌های شدید اقتصادی، خروج از برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) و افزایش حضور نظامی در خلیج فارس بود. این سیاست‌ها، تأثیر عمیقی بر اقتصاد ایران گذاشت و منجر به کاهش ارزش پول ملی، افزایش تورم و محدودیت‌های قابل توجه در صادرات نفت شد. در حالی که ترامپ مجدداً کاخ سفید را تصاحب می‌کند، نگرانی گسترده‌ای وجود دارد که دولت او ممکن است این راهبردهای تندروانه را مجدداً معرفی کرده و وضعیت نامناسب اقتصاد ایران را بیشتر تحت فشار قرار دهد.

هدف این گزارش ارائه تحلیلی جامع از پیامدهای بالقوه رهبری مجدد ترامپ برای چشم‌انداز سیاسی و اقتصادی ایران است. این گزارش با تکیه بر دیدگاه‌های مختلف از رسانه‌ها و کارشناسان سیاست خارجی در رسانه‌های جهان، به بررسی پرسش‌های حیاتی از این جنس می‌پردازد: آیا ترامپ موضع تهاجمی خود در قبال ایران را تقویت خواهد کرد یا هنوز فضایی برای تعامل دیپلماتیک وجود دارد؟ چگونه ممکن است اقتصاد ایران که قبلاً به دلیل سال‌ها تحریم ضعیف شده است، در برابر تشدید فشارهای ایالات متحده مقاومت کند؟ و تهران چه مانورهای راهبردی ممکن است در واکنش به شرایط منطقه‌ای که به سرعت در حال تغییر است، به‌ویژه در رابطه با بازیگران کلیدی مانند اسرائیل، عربستان سعودی و سایر کشورهای همسایه اتخاذ کند؟ این گزارش با بررسی دیدگاه‌های برجسته، اتاق‌های فکر و نهادهای

سیاست‌گذاری، به سه حوزه مهم می‌پردازد: تغییرات پیش‌بینی‌شده در سیاست خارجی ایالات متحده، پیامدهای اقتصادی برای ایران، و پویایی‌های منطقه‌ای گسترده‌تر در خاورمیانه. هدف از این گزارش ارائه اطلاعات به سیاست‌گذاران، رهبران تجاری و ذینفعان در بخش‌های مختلف، و بررسی پیچیدگی‌های ریاست بالقوه ترامپ ۲،۰ بر کاخ سفید است.

سیاست خارجی ایالات متحده تحت فرمان ترامپ ۲،۰: تغییرات بالقوه

الف) مروری بر رویکرد احتمالی ترامپ به سیاست خارجی

انتظار می‌رود بازگشت دونالد ترامپ به ریاست جمهوری ایالات متحده، تغییرات قابل توجهی در سیاست خارجی آمریکا ایجاد کند که مشخصه آن احیای دکترین «اول آمریکا» است. بر اساس تحلیل موسسه بروکینگز^۱، دوره دوم ترامپ می‌تواند دیپلماسی معاملات دوجانبه را بر توافقات و اتحادیه‌های چندجانبه در اولویت قرار دهد. این رویکرد ممکن است چالش‌ها و فرصت‌هایی را برای ایالات متحده ایجاد کند، زیرا در منظر پیچیده ژئوپلیتیکی که بازیگران کلیدی مانند روسیه، چین و خاورمیانه را درگیر می‌کند، در حال دگرگونی است. از نگاه این تحلیل، غیرقابل پیش‌بینی بودن ترامپ، همراه با تمایل به تغییر هنجارهای تعیین شده، می‌تواند منجر به تنظیم مجدد روابط با متحدان و دشمنان شود و نظم بین‌المللی را دستخوش تغییر کند.

کارشناسان بروکینگز معتقدند که سیاست خارجی ترامپ احتمالاً بر تدابیر امنیت ملی قوی‌تر، حمایت‌گرایی اقتصادی و تأکید مجدد بر تسلط ایالات متحده در صحنه جهانی تأکید خواهد کرد. دولت او می‌تواند مذاکره مجدد درباره توافقات تجاری، کاهش درگیری‌های نظامی در خارج از کشور و اعمال فشار بر کشورهایی را که تهدیدی برای منافع ایالات متحده تلقی می‌شوند، در اولویت قرار دهد. انتظار می‌رود این سیاست‌ها پیامدهای گسترده‌ای داشته باشد، به‌ویژه برای کشورهایی مانند ایران، که در دوره اول ترامپ با سخت‌ترین اقدامات وی مواجه شدند.

ب) مضامین کلیدی: موضع قاطعانه‌تر در قبال ایران و احتمال تحریم‌های شدیدتر

ایران همچنان یکی از کانون‌های مهم سیاست خارجی ترامپ است و کارشناسان مؤسسه واشنگتن^۲ و بلومبرگ^۳ بر پتانسیل برای تجدید کارزار «فشار حداکثری» تأکید می‌کنند. دولت ترامپ در دوران تصدی قبلی خود در سال ۲۰۱۸ از برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) خارج شد و تحریم‌های اقتصادی گسترده‌ای را با هدف محدود کردن برنامه هسته‌ای و نفوذ منطقه‌ای ایران اعمال کرد. با وجود این اقدامات، ایران

1- <https://www.brookings.edu/articles/how-is-trumps-reelection-likely-to-affect-us-foreign-policy/>

2- <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/maximum-pressure-trump-needs-iran-strategy>

3- <https://www.aei.org/op-eds/iran-is-much-weaker-than-the-last-time-it-faced-trump/>

به پیشبرد برنامه هسته‌ای و گسترش حضور منطقه‌ای خود ادامه داده و نگرانی‌هایی را در مورد اثربخشی سیاست‌های گذشته ترامپ افزایش داده است.

بر اساس نگاه این دو نشریه انتظار می‌رود که دولت آینده ترامپ موضع قاطعانه خود در قبال تهران را تقویت کند. به گفته سوزان مالونی، ایران احتمالاً با اعمال مجدد تحریم‌های سخت‌گیرانه‌ای که برای محدود کردن توانایی‌های مالی و نظامی آن طراحی شده‌اند، با فشارهای اقتصادی شدیدی مواجه خواهد شد. برایان هوک، یکی از چهره‌های کلیدی تیم سیاست خارجی ترامپ، پیشنهاد کرده است که کارزار تحریم‌های مجدد می‌تواند بر وادار کردن ایران به مذاکرات برای یک توافق گسترده‌تر و جامع‌تر از برجام تمرکز کند. با این حال، به گفته کارشناسان چالش‌های مهمی برای این رویکرد وجود دارد، از جمله توانایی ایران برای دور زدن تحریم‌ها از طریق شبکه‌های پیچیده و فرسایش حمایت بین‌المللی از اقدامات یکجانبه ایالات متحده.

با این حال بر طبق این گزارش‌ها، احتمال تشدید تنش‌ها همچنان بالاست، اما بی‌میلی تاریخی ترامپ برای شرکت در درگیری‌های نظامی در مقیاس بزرگ می‌تواند اقدامات سختگیرانه دولت او را کاهش دهد. اظهارات معاون رئیس جمهور منتخب، جی. دی. ونس نشانه‌ای از تمایل برای اجتناب از جنگ است که می‌تواند با اثرگذاری بر راهبرد دولت ترامپ، نقطه تمرکز آن را بر فشار اقتصادی و دیپلماتیک - به جای گزینه نظامی - قرار دهد. علاوه بر این، متحدان منطقه‌ای مانند عربستان سعودی که به جای مقابله، به تعامل با تهران علاقه نشان داده‌اند، می‌توانند نقش تعدیل‌کننده‌ای در شکل‌دهی سیاست ایالات متحده در قبال ایران داشته باشند.

ج) پیامدهای سیاست «اول آمریکا» بر دیپلماسی چندجانبه و روابط اقتصادی جهانی

سیاست «اول آمریکا»ی ترامپ احتمالاً منجر به رویکرد انزواگرایانه و یکجانبه‌گراتر خواهد شد که می‌تواند روابط ایالات متحده با متحدان و سازمان‌های بین‌المللی را تیره کند. گزارش موسسه بروکینگز تأکید می‌کند که سبک معاملاتی ترامپ ممکن است دیپلماسی چندجانبه را تضعیف کند، زیرا او منافع ملی کوتاه مدت را بر توافقات مشترک بلندمدت اولویت می‌دهد. از نگاه این موسسه، این تغییر می‌تواند پیامدهای عمیقی برای ثبات اقتصادی جهانی، به‌ویژه در زمینه‌هایی مانند تجارت، امنیت و همکاری‌های اقلیمی داشته باشد.

در حوزه اقتصاد جهانی، تأکید ترامپ بر حمایت‌گرایی اقتصادی و اعمال تحریم‌ها می‌تواند بازارهای بین‌المللی را مختل کند. بر اساس تحلیل شورای آتلانتیک^۱، تجدید احتمالی جنگ‌های تجاری تحت

1- <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-trump-trade-wars-are-coming-back-heres-what-to-expect-this-time/>

رهبری ترامپ ممکن است منجر به افزایش نوسانات اقتصادی شود که بر زنجیره تامین جهانی و اعتماد بازار تأثیر می‌گذارد. اعمال مجدد تحریم‌های شدید علیه ایران، به‌ویژه هدف قرار دادن صادرات نفت کشور، می‌تواند قیمت‌های جهانی نفت را افزایش داده و فشارهای تورمی را در سراسر جهان تشدید کند. علاوه بر این، تأکید بر تحریم‌های یکجانبه می‌تواند متحدان کلیدی در اروپا و آسیا را که ممکن است تمایلی به حمایت از کارزار فشار حداکثری مجدد علیه ایران نداشته باشند، با ترامپ و ایالات متحده بیگانه کند. این عدم اجماع بین‌المللی می‌تواند اثربخشی کلی سیاست‌های ایالات متحده را تضعیف کرده و ایران را به شرکای جایگزینی مانند چین و روسیه نزدیک‌تر کند که احتمالاً با تحریم‌های تحت رهبری ایالات متحده مخالف هستند.

از نگاه تحلیلگران فارن پالیسی^۱، استراتژی مهار بالقوه ترامپ علیه ایران، با هدف محدود کردن نفوذ آن بدون پیگیری سیاست تغییر مستقیم رژیم در ایران، می‌تواند پیامدهایی بر روابط ایالات متحده با ناتو و متحدان خاورمیانه نیز داشته باشد. به این معنا که، اگر دولت ترامپ یک موضع تندرو بدون اهداف دیپلماتیک روشن را در اولویت قرار دهد، خطر انزوای بیشتر ایالات متحده در صحنه جهانی، کاهش توانایی این کشور برای ایجاد ائتلاف و اجرای اهداف سیاست خارجی خود را در پی خواهد داشت.

تجدید کمپین «فشار حداکثری» علیه ایران

الف) تحلیل وضعیت تحریم‌ها و احتمال بازگرداندن آن

با توجه به سابقه سیاست تثبیت شده ترامپ و اظهارات اخیر وی در مبارزات انتخاباتی، چشم انداز تجدید کارزار «فشار حداکثری» در دوره دولت دوم ترامپ، توجه زیادی را از سوی تحلیلگران به خود جلب کرده است. بر اساس گزارش‌های وال استریت ژورنال و بلومبرگ، بازگشت ترامپ به کاخ سفید احتمالاً مستلزم تشدید تحریم‌های اقتصادی علیه ایران، به‌ویژه هدف قرار دادن بخش نفت این کشور است که در دوره اول ریاست جمهوری وی تأثیر قابل توجهی در ضعف اقتصاد ایران داشته است. منطق پشت این رویکرد دو چیز است: محدود کردن ظرفیت اقتصادی ایران برای حمایت از گروه‌های نیابتی در سراسر خاورمیانه و اعمال فشار بر تهران برای کنار گذاشتن برنامه‌های هسته‌ای خود. با این حال، راهبرد مزبور، به دلیل انطباق ایران با تحریم‌های قبلی از طریق ایجاد روابط اقتصادی نزدیک‌تر با چین و دیگر متحدان غیرغربی، با چالش‌های جدیدی مواجه است. تحلیلگران بر این باورند که هرگونه تجدید تحریم‌ها، احتمالاً با هدف بازتولید تأثیر تحریم‌های ۲۰۱۸-۲۰۲۰ صورت خواهد گرفت، که طی آن صادرات نفت ایران به شدت کاهش یافته و منجر به فشار شدید اقتصادی به کشور شد. با این حال، کارشناسان و تحلیلگران هشدار می‌دهند که ایران ممکن است از طریق شبکه‌های تجاری مبهم و اتحاد با کشورهای روسیه و

1- <https://foreignpolicy.com/2024/11/07/economies-respond-trump/>

وزن‌ها یاد گرفته باشد که این محدودیت‌ها را دور بزند. این سازگاری ممکن است اثربخشی دور دیگری از تحریم‌های جدید را کاهش دهد.

بازگرداندن احتمالی سیاست فشار حداکثری می‌تواند نه تنها شامل تحریم‌های اقتصادی، بلکه افزایش حمایت نظامی از اسرائیل علیه گروه‌های مورد حمایت ایران نیز باشد. گزارش‌ها حاکی از آن است که ترامپ ممکن است برای تشدید اقدامات علیه زیرساخت‌های هسته‌ای ایران با اسرائیل همسو شود که می‌تواند تنش‌ها را در منطقه تشدید کند. آمریکا اینترپرایز^۱ تاکید می‌کند که اگرچه این امر می‌تواند نفوذ ایران را تضعیف کند، اما خطر بی‌ثباتی بیشتر خاورمیانه را نیز به همراه دارد، به‌ویژه اگر ایران بخواهد با استفاده از نیروهای نیابتی منطقه‌ای خود انتقام بگیرد.

ب) تاثیر تحریم‌ها بر ایران: کاهش ارزش پول و محدودیت‌های تجاری

پیامدهای اقتصادی تجدید تحریم‌ها هم اکنون در کاهش شدید ریال ایران قابل مشاهده است. The Conversation^۲ گزارش می‌دهد که ارزش پول ایران پس از پیروزی ترامپ در انتخابات سال ۲۰۲۴ به شکلی بی‌سابقه به پایین‌ترین سطح رسیده است. نگرانی‌ها در مورد بازگشت احتمالی تحریم‌ها، آسیب‌پذیری‌های اقتصادی موجود از جمله نرخ تورم بیش از ۳۰ درصد، کسری بودجه رو به رشد و تنش‌های نظامی با اسرائیل را تشدید کرده است. به گفته این منبع، کاهش ارزش ریال نه تنها نشان دهنده واکنش به خطرات ژئوپلیتیکی بلکه عدم اعتماد اساسی به توانایی دولت ایران برای ایجاد ثبات در اقتصاد است.

تجدید کمپین فشار حداکثری پیامدهای شدیدی برای بخش‌های کلیدی اقتصادی ایران خواهد داشت. شورای آتلانتیک تأکید می‌کند که بازگشت ترامپ می‌تواند موج جدیدی از جنگ‌های تجاری را نه تنها با دشمنانی مانند چین، بلکه به طور بالقوه با کشورهای که در روابط اقتصادی با ایران درگیر هستند، آغاز کند. این می‌تواند منجر به کاهش قابل توجه صادرات نفت شود که برای درآمدزایی ایران حیاتی است. تحریم‌های قبلی صادرات نفت ایران را از بیش از ۲,۵ میلیون بشکه در روز به کمتر از ۵۰۰ هزار بشکه در روز کاهش داد که باعث افول شدید درآمدهای دولت و ذخایر ارزی شد.

تاثیر تحریم‌های پیش‌بینی شده می‌تواند فراتر از بازارهای جهانی رفته و منجر به کاهش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و پیچیده‌تر کردن لجستیک تجاری شود. اگر ترامپ به تهدیدات مبنی بر هدف قرار دادن نهادهای خارجی که با نفت ایران سر و کار دارند عمل کند، ممکن است اقتصاد ایران با محدودیت‌های سخت‌تر مواجه گردد و تامین بودجه و واردات برای ایران دشوارتر شود. این امر احتمالاً رشد تورم را

1- <https://theconversation.com/will-trump-renew-maximum-pressure-against-iran-or-could-there-be-an-opening-for-dialogue-243478>

2- <https://theconversation.com/irans-currency-was-already-tumbling-and-then-news-of-trumps-victory-broke-243098>

تسریع، بحران ارزی را بدتر و به ایجاد مشکلات اقتصادی برای مردم ایران دامن می‌زند.

به گفته این منبع اگر تحریم‌ها، توانایی ایران را برای واردات کالاهای ضروری محدود کند، تورم که در حال حاضر یکی از مسائل مهم در اقتصاد ایران است، می‌تواند تشدید شود. با کاهش شدید ارزش ریال، قیمت‌های مصرف‌کننده ممکن است سر به فلک بکشد و منجر به نارضایتی عمومی و ناآرامی اجتماعی شود. این انزوای اقتصادی ممکن است از سرمایه‌گذاری‌های خارجی، حتی از سوی متحدان غیر غربی، جلوگیری کند، زیرا خطرات مرتبط با تجارت در ایران به میزان قابل توجهی افزایش می‌یابد.

همانطور که شورای آتلانتیک بیان کرده است، انتظار می‌رود سیاست‌های تجاری ترامپ، که با اقدامات حمایت‌گرایانه و استفاده تهاجمی از تعرفه‌ها مشخص شده است، بازگردد و به طور بالقوه شرایط اقتصاد جهانی را بدتر کند. اگر ترامپ از تاکتیک‌های مشابهی برای منزوی کردن ایران استفاده کند، تاثیر آن بر قیمت جهانی نفت می‌تواند قابل توجه باشد. تحلیلگران هشدار می‌دهند که حذف نفت ایران از بازار جهانی، به ویژه در شرایط ادامه تحریم‌ها علیه روسیه، می‌تواند محدودیت‌های عرضه را تشدید کند و قیمت انرژی را در سراسر جهان افزایش دهد. این امر نه تنها بر ایران بلکه بر ثبات اقتصادی جهانی به ویژه در اقتصادهای وابسته به انرژی تأثیر شدیدی می‌گذارد.

تأثیر پیروزی ترامپ بر پویایی ژئوپلیتیک خاورمیانه

بازگشت دونالد ترامپ به کاخ سفید می‌تواند به طور قابل توجهی چشم انداز ژئوپلیتیک خاورمیانه را با پیامدهایی برای درگیری‌های منطقه‌ای، اتحادها و پویایی قدرت تغییر دهد. رویکرد «اول آمریکا» او، که مشخصه آن اولویت دادن به منطق اقتصادی و سبک تجاری در دیپلماسی است، ممکن است دخالت ایالات متحده در درگیری‌های جاری منطقه را تغییر دهد و بر بازیگران کلیدی مانند ایران، اسرائیل و کشورهای عربی تأثیر بگذارد. انتظار می‌رود که تأثیر سیاست‌های ترامپ در سراسر منطقه بازتاب پیدا کند و بر همه چیز، از تعاملات نظامی گرفته تا صف‌بندی‌های دیپلماتیک تأثیر بگذارد، زیرا بازیگران منطقه‌ای خود را با اولویت‌های در حال تغییر سیاست خارجی ایالات متحده تطبیق می‌دهند.

الف) تغییر شکل موازنه قدرت منطقه‌ای

تمرکز ترامپ بر منافع اقتصادی و انجام توافقات دوجانبه می‌تواند روابط قدرت را در درگیری‌های کلیدی مانند غزه و لبنان بازتعریف کند. به گزارش ¹Arabian Business، ترامپ ممکن است از توافق آتش بس در اوکراین به عنوان یک ابزار چانه زنی با روسیه استفاده کند و به طور بالقوه به دنبال امتیازاتی باشد که حمایت مسکو از ایران را کاهش دهد. این امر به نوبه خود می‌تواند توانایی ایران برای پشتیبانی از

1- <https://www.arabianbusiness.com/politics-economics/analysis-trumps-return-could-signal-new-path-for-israel-gaza-lebanon-crisis>

گروه‌های منطقه‌ای مانند حزب الله و حماس را تضعیف کند و موازنه قدرت را به نفع کشورهای همسو با ایالات متحده، به ویژه عربستان سعودی و اسرائیل تغییر دهد.

با این حال، با وجود حمایت تاریخی قوی او از اسرائیل، رویکرد ترامپ ممکن است آنقدرها که به نظر می‌رسد یک جنبه نباشد. تحلیلگران معتقدند در حالی که دولت ترامپ احتمالاً روابط نزدیک خود را با اسرائیل حفظ خواهد کرد، اما ممکن است به دنبال تقویت روابط با کشورهای عربی با هدف همسویی گسترده‌تر مجدد منطقه‌ای باشد. شورای روابط خارجی اروپا^۱ (ECFR) اشاره می‌کند که این امر می‌تواند شامل تلاش‌های مجدد برای میانجی‌گری بین اسرائیل و همسایگان عرب‌اش، ایجاد توازن در حمایت آمریکا از اسرائیل با نیاز به درگیر نگه داشتن متحدان عرب مانند عربستان سعودی، به ویژه در زمینه مقابله با نفوذ چین در منطقه باشد.

ب) احتمال افزایش تنش اسرائیل با لبنان و کشورهای همسایه

انتخاب مجدد ترامپ همچنین می‌تواند به افزایش تنش‌ها در چندین نقطه بحرانی خاورمیانه منجر شود. به عنوان مثال، وضعیت غزه همچنان یک موضوع حیاتی است که در آن دیپلماسی معاملاتی ترامپ ممکن است وارد بازی شود. همانطور که Arabian Business گزارش داده است، راهبرد بالقوه ترامپ جهت استفاده از انگیزه‌های اقتصادی برای میانجی‌گری صلح، می‌تواند بر پویایی درگیری اسرائیل و غزه تأثیر بگذارد. با این حال، نگرانی‌هایی وجود دارد که این امر منجر به درگیری گسترده‌تر با مشارکت حزب‌الله در لبنان شود که ممکن است به یک جنگ منطقه‌ای بزرگ‌تر ختم شود.

حتی رسانه آلمانی دوپچه وله^۲ به احتمال رویارویی مجدد بین آمریکا و ایران در صورت اتخاذ مواضع تهاجمی‌تر از سوی ترامپ اشاره کرده است. به گفته این منبع، خروج دولت قبلی ترامپ از توافق هسته‌ای ایران و اعمال تحریم‌های بعدی به شدت بر اقتصاد ایران تأثیر گذاشته و اتخاذ مجدد رویکردی مشابه، می‌تواند بر وضعیت مالی تهران تأثیر بگذارد و به طور بالقوه منجر به موضع تهاجمی‌تر ایران در منطقه شود. خطر درگیری‌های نظامی مستقیم، به ویژه در صورت پیشرفت برنامه هسته‌ای ایران، می‌تواند تنش‌ها را نه تنها با ایالات متحده، بلکه با اسرائیل و عربستان سعودی نیز، افزایش دهد.

ج) تأثیر بر تصمیمات راهبردی ایران: مانورها و اتحادهای نظامی

دور دوم ریاست جمهوری ترامپ می‌تواند ایران را وادار کند تا در استراتژی منطقه‌ای خود تجدید نظر کند. به گزارش Arabian Business، ایران ممکن است در ابتدا از تحریکات مستقیم اجتناب کند و در عوض

1- <https://ecfr.eu/article/dangerous-manoevres-how-israel-and-iran-are-preparing-for-trump-2-0/>

2- <https://www.dw.com/en/donald-trumps-comeback-in-us-poses-challenges-for-iran/a-70737722>

ارزیابی مقاصد ترامپ در دوره انتقال قدرت را در پیش بگیرد. با این حال، تشدید تحریم‌های اقتصادی یا تهدیدات نظامی می‌تواند تهران را به سمت گسترش قابلیت‌های هسته‌ای سوق دهد، که خود می‌تواند این کشور را به یک درگیری مستقیم با آمریکا بکشاند. تمایل ترامپ برای استفاده از نیروی نظامی علیه ایران قبلاً با ترور سردار قاسم سلیمانی نشان داده شده بود و حاکی از آن است که اقدامات مشابه در صورت افزایش تنش، می‌تواند جزو گزینه‌های روی میز باشد.

علاوه بر این، ایران احتمالاً برای مقابله با فشار ایالات متحده، مشارکت استراتژیک خود را با قدرت‌های غیر غربی مانند چین و روسیه تعمیق خواهد کرد. شورای روابط خارجی اروپا خاطرنشان می‌کند که چرخش پیش‌بینی‌شده ترامپ به سمت رویارویی با چین می‌تواند به طور ناخواسته ایران را به سمت همسویی نزدیک‌تر با پکن و مسکو سوق دهد و اتحادهای منطقه‌ای و جهانی را دوقطبی‌تر کند. این تغییر می‌تواند منجر به تقویت روابط نظامی و اقتصادی ایران با این قدرت‌ها شود و در نتیجه تلاش‌های ایالات متحده برای منزوی کردن تهران را پیچیده کند.

ظرفیت افزایش درگیری‌های نیابتی در مکان‌هایی مانند یمن، عراق و سوریه نگرانی دیگری در میان تحلیلگران است. با تشدید حمایت ایران از گروه‌هایی مانند حزب الله و حوثی‌ها در پاسخ به فشار ایالات متحده، منطقه می‌تواند شاهد موج جدیدی از جنگ‌های نامتقارن باشد. دویچه وله پیشنهاد می‌کند که چنین تحولاتی نه تنها ممکن است منطقه را بی‌ثبات کند، بلکه آمریکا را مجبور کند تا به رغم ترجیح ترامپ برای کاهش دخالت آمریکا در درگیری‌های خارجی، در حضور نظامی منطقه‌ای خود تجدیدنظر کند. این پویایی‌ها تأثیر پیچیده و چندوجهی بازگشت احتمالی ترامپ را بر ژئوپلیتیک خاورمیانه نشان می‌دهد که پیامدهای مهمی برای ثبات منطقه‌ای، اتحادها و توازن گسترده‌تر قدرت دارد.

گزینه‌های ایران برای پاسخ راهبردی

مانور دیپلماتیک در واکنش ایران

الف) استراتژی‌های بالقوه در مواجهه با دولت جدید ترامپ

از نگاه کارشناسان رسانه‌ای، رویکرد ایران به دولت دوم ترامپ ترکیب پیچیده‌ای از تعامل دیپلماتیک و پوشش محتاطانه را نشان می‌دهد. به گزارش پولیتیکو^۱، تهران در تلاش است تا کانال‌های ارتباطی خود را با متحدان بانفوذ ترامپ باز کند که این مساله با توجه به پیش‌بینی ظهور مجدد خصومت‌ها است. این تلاش شامل ژست‌های غیر متعارف مانند ملاقات بین ایلان ماسک و سفیر ایران در سازمان ملل بوده که هدف آن کشف راه‌هایی برای کاهش تنش است. علاوه بر این، بنا بر گزارش‌ها، ایران مذاکرات

1- <https://www.politico.com/news/2024/11/15/iran-donald-trump-00189937>

آتش‌بس میان اسرائیل و حزب‌الله را تسریع کرده است که نشان‌دهنده تغییر احتمالی به سمت کاهش تنش‌های منطقه‌ای است.

به گزارش این رسانه، تمایل ایران برای تعامل مجدد با چارچوب‌های بین‌المللی در دعوتش از رئیس‌نهاد ناظر هسته‌ای سازمان ملل برای بازرسی از سایت‌های هسته‌ای اش مشهود است، اقدامی که احتمالاً قصد دارد از تجدید کارزار «فشار حداکثری» ترامپ جلوگیری کند. با این حال، این تلاش‌ها ممکن است به‌عنوان تدابیر دفاعی تعبیر شود تا محوری واقعی به سمت دیپلماسی. مقامات سابق دولت ترامپ که در پولیتیکو به سخنان آنها اشاره شده است، بیان می‌کنند که این پیشنهادات به جای تمایل به آشتی، ناشی از ترس عمیق از انزوای اقتصادی و دیپلماتیک است که مشخصه دوره اول ترامپ بود.

در مقابل، واشنگتن پست^۱ بر بحث داخلی میان سیاستگذاران ایرانی در مورد چگونگی مدیریت احتمالی تشدید مجدد تحریم‌های ایالات متحده تأکید می‌کند. بر اساس این گزارش، برخی از جناح‌ها از تعامل پیشگیرانه حمایت می‌کنند و امیدوارند از مذاکرات برای بهبود شرایط اقتصادی استفاده شود. با این حال، دیگران نسبت به ضعف نشان دادن توان ایران هشدار می‌دهند و استدلال می‌کنند که تن دادن به بازی و سبک معاملاتی ترامپ می‌تواند منجر به بهره‌برداری از آسیب‌پذیری‌های فعلی ایران شود. همچنین نگرانی‌هایی وجود دارد که بازگشایی گفت‌وگوها ممکن است در داخل کشور به عنوان تسلیم تلقی شود، احساسی که توسط تندروها که همچنان نسبت به اهداف ایالات متحده بدبین هستند، مدام تکرار می‌شود. این شکاف داخلی، از نظر واشنگتن پست، وضعیت چالشی برای اقدام متوازن کننده‌ای را که ایران با آن مواجه است، نشان می‌دهد و چشم‌انداز کاهش فشار اقتصادی را در مقابل خطر کشیده شدن ایران به دام یک مذاکره یک‌طرفه می‌سنجد.

ب) گشایش‌های دیپلماتیک بالقوه در مقابل رویکرد تقابلی

ابهامات پیرامون آثار بازگشت ترامپ، به بحث دو گانه‌ای در داخل ایران در قالب "پیگیری گشایش‌های دیپلماتیک" یا "آماده‌سازی برای یک موضع تقابل‌آمیزتر"، منجر شده است. به گفته واشنگتن پست، تعامل دیپلماتیک می‌تواند برخی از فشارهای اقتصادی را با برداشتن احتمالی تحریم‌ها کاهش دهد، راهبردی که ممکن است به طور موقت به اقتصاد ایران کمک کند. با این حال، خطر قابل توجهی وجود دارد که ماهیت غیرقابل پیش‌بینی ترامپ و بی‌اعتمادی عمیق وی به ایران منجر به سقوط سریع هر گونه تلاش دیپلماتیک شود، به خصوص اگر نمایندگان ایران در منطقه به فعالیت‌های نظامی خود ادامه دهند. از سوی دیگر، تندروهای داخل ایران برای اتخاذ موضعی سخت‌تر و احتمالاً حتی پیشبرد برنامه هسته‌ای

به عنوان یک اقدام بازدارنده، فشار می‌آورند. به گفته تحلیلگران، خطر در اینجا تشدید سریع تنش، نه تنها با ایالات متحده، بلکه با اسرائیل، است. بنابراین، محاسبات راهبردی برای ایران ممکن است حول محور ایجاد ابهام دیپلماتیک کافی برای خرید زمان و همزمان آماده شدن برای یک رویارویی تدافعی باشد.

نگرانی‌های نظامی و امنیتی

الف) افزایش تنش‌های نظامی و درگیری‌های نیابتی

بازگشت سیاست «فشار حداکثری» ترامپ می‌تواند تنش‌های نظامی را در منطقه به‌ویژه از طریق شبکه گسترده نیروهای نیابتی ایران تشدید کند. مؤسسه واشنگتن^۱ پیشنهاد می‌کند که رویکرد قبلی ترامپ برای ایجاد خفقان اقتصادی، همراه با تهدیدهای نظامی، ممکن است ایران را مجبور کند، حمایت خود از گروه‌هایی مانند حزب الله، حماس و شبه نظامیان مختلف در عراق و سوریه را دوچندان کند. این امر می‌تواند منجر به احیای درگیری‌های نیابتی شود که به طور بالقوه منطقه را بی ثبات می‌سازد.

بر اساس این تحلیل، راهبرد ایران ممکن است شامل اعمال اهرم فشار از سوی این نیروهای نیابتی برای نشان دادن قدرت و جلوگیری از اقدام نظامی مستقیم ایالات متحده باشد، در حالی که از یک رویارویی تمام عیار اجتناب کند. به گفته مرکز استیمسون^۲، یکی از سناریوهای احتمالی، تشدید درگیری‌های کم‌شدت است که در آن ایران ممکن است تاسیسات آمریکا در عراق یا خلیج فارس را از طریق تاکتیک‌های جنگ نامتقارن هدف قرار دهد. در این میان افزایش خطرات ناشی از محاسبه نادرست و تشدید تنش بسیار مهم است، به ویژه اگر ایالات متحده با حملات هدفمند اقدام به پاسخ کند، که می‌تواند به درگیری گسترده‌تر منجر شود.

ب) نگرانی‌های امنیتی ایران و پاسخ‌های احتمالی

در مواجهه با موضع تهاجمی‌تر ایالات متحده، راهبرد امنیتی ایران ممکن است به سمت تقویت قابلیت‌های دفاعی و بازدارندگی خود حرکت کند. همانطور که موسسه واشنگتن در پالیسی واچ تأکید کرده است، یکی از حوزه‌های اصلی تمرکز ایران می‌تواند تقویت دفاع هوایی و قابلیت‌های سایبری خود برای کاهش خطر حملات ایالات متحده یا اسرائیل باشد. این با دکترین بازدارندگی گسترده‌تر ایران، که بر قابلیت‌های نامتقارن نسبت به قدرت نظامی متعارف تأکید دارد، همسو است.

بعلاوه، این پتانسیل برای ایران وجود دارد که برنامه هسته‌ای خود را به عنوان یک تاکتیک ضد فشار تقویت کند. به رغم خطرات قابل توجهی که در این مسیر وجود دارد، برخی از مقامات ایرانی بر این باورند

1- <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/maximum-pressure-trump-needs-iran-strategy>

2- <https://www.stimson.org/2024/irans-dilemma-in-dealing-with-a-new-trump-administration/>

که ارتقای توان هسته‌ای می‌تواند به عنوان یک اهرم راهبردی در مذاکرات آینده باشد. با این حال، این کار به گفته استیمنسون، خطر تحریک حملات پیشگیرانه از سوی اسرائیل را به همراه دارد و در نتیجه احتمال درگیری منطقه‌ای گسترده‌تر را افزایش می‌دهد.

با توجه به این نگرانی‌های امنیتی، محاسبات راهبردی ایران احتمالاً شامل ترکیبی از تشدید اقدامات دفاعی، افزایش حمایت از سمت نیروهای نیابتی منطقه‌ای و بررسی تعاملات دیپلماتیک محدود برای کاهش فشار فوری و حفظ منافع راهبردی بلندمدت خود خواهد بود.

نتیجه‌گیری: ایران در زمان ریاست جمهوری ترامپ ۲۰

بر اساس تحلیل مهمترین رسانه‌های خارجی از ریاست جمهوری ترامپ و تاثیرات آن بر شرایط و روابط ایران، میتوان به طور خلاصه موارد زیر را به عنوان اصلی‌ترین نکات مندرج در این گزارش‌ها و تحلیل‌ها مطرح کرد:

- بازگشت ترامپ به کاخ سفید احتمالاً تغییرات قابل توجهی در سیاست خارجی ایالات متحده به ویژه در قبال ایران به همراه خواهد داشت. تحلیلگران احیای دستور کار «اول آمریکا»، اولویت دادن به اقدامات یکجانبه، مذاکرات مجدد معاملات تجاری، و یک خط مشی سختگیرانه‌تر در مورد هزینه‌های مهاجرت، امنیت و دفاع را در دولت دوم ترامپ پیش بینی می‌کنند. این رویکرد می‌تواند منجر به تنش مجدد با کشورهایی مانند ایران، چین و روسیه شود که قبلاً هدف سیاست‌های ترامپ قرار گرفته بودند.
- منابع خارجی عمدتاً بر این باورند که ترامپ احتمالاً کارزار «فشار حداکثری» خود را علیه ایران مجدداً آغاز کند و اقتصاد از قبل شکننده ایران را بیشتر تحت فشار قرار دهد. این کارزار احتمالاً شامل تحریم‌های شدید اقتصادی، غروب برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) و افزایش حضور نظامی در خلیج فارس خواهد بود. کارشناسان معتقدند که این سیاست‌ها منجر به کاهش بیشتر ارزش پول ملی، افزایش تورم و محدودیت‌های قابل توجه در صادرات نفت ایران می‌شود.
- اقتصاد ایران که قبلاً به دلیل سال‌ها تحریم ضعیف شده بود، تحت محدودیت‌های مجدد ایالات متحده با چالش‌های بزرگ‌تری مواجه خواهد شد. این منابع به پتانسیل کاهش شدید صادرات نفت ایران، تشدید تورم، جلوگیری از سرمایه‌گذاری خارجی و تشدید مشکلات اقتصادی مردم ایران اشاره می‌کنند.
- سیاست «اول آمریکا»ی ترامپ همچنین ممکن است دیپلماسی چندجانبه و ثبات اقتصادی جهانی را نیز تضعیف کند. این منابع پیش‌بینی می‌کنند که سبک معاملات او و اولویت دادن به منافع

ملی کوتاه‌مدت بر توافق‌نامه‌های مشترک بلندمدت می‌تواند روابط ایالات متحده با متحدان و سازمان‌های بین‌المللی را تیره کند. نگرانی‌هایی وجود دارد که تجدید جنگ‌های تجاری تحت رهبری ترامپ ممکن است به افزایش نوسانات اقتصادی منجر شود و بر زنجیره‌های تامین جهانی و اعتماد بازار تأثیر بگذارد.

- اعمال مجدد احتمالی تحریم‌های سختگیرانه علیه ایران، به ویژه هدف قرار دادن صادرات نفت این کشور، می‌تواند قیمت جهانی نفت را افزایش دهد و فشارهای تورمی را در سراسر جهان تشدید کند. این امر، همراه با پتانسیل جنگ‌های تجاری، می‌تواند به اقتصاد جهانی، به ویژه برای کشورهای وابسته به واردات انرژی، آسیب برساند.

- بازگشت ترامپ می‌تواند چشم‌انداز ژئوپلیتیک خاورمیانه را تغییر دهد و به دلیل سیاست «اول آمریکا» که بر منطق اقتصادی متمرکز است، بر درگیری‌های منطقه‌ای، اتحادها و پویایی قدرت تأثیر بگذارد. ترامپ ممکن است از معاملات (مثلاً آتش‌بس اوکراین) برای کاهش حمایت روسیه از ایران و تضعیف نفوذ ایران بر گروه‌هایی مانند حزب‌الله و حماس استفاده کند. در این میان، پتانسیل‌هایی نیز برای همسویی منطقه‌ای گسترده‌تر علیه، تقویت روابط اسرائیل با کشورهای عربی، به ویژه عربستان سعودی، وجود دارد.

- انگیزه‌های اقتصادی ترامپ در دیپلماسی می‌تواند بر کاهش درگیری‌هایی مانند جنگ اسرائیل در غزه و جنگ اوکراین تأثیر بگذارد، اما ممکن است تنش‌های مربوط به درگیری اسرائیل و حزب الله را تشدید کند و منجر به منازعات منطقه‌ای گسترده‌تر شود.

- ایران ممکن است در ابتدا از رویارویی مستقیم پرهیز کند و راهبردهای خود را در دور دوم ترامپ بازبینی کند. احتمالاً جهت تقویت اتحاد با قدرت‌های غیر غربی (چین، روسیه) برای مقابله با فشار ایالات متحده، و به طور بالقوه افزایش درگیری‌های نیابتی منطقه‌ای (به عنوان مثال، در یمن، عراق، سوریه) تلاش خواهد کرد.

- ایران همچنین ممکن است تعاملات دیپلماتیک محدود (مانند بازگشایی کانال‌های گفتگو) را برای کاهش تحریم‌های اقتصادی بررسی کند، اما به دلیل ماهیت غیرقابل پیش‌بینی ترامپ در این مورد بسیار محتاط است. ایران ممکن است بر تقویت دفاع هوایی، قابلیت‌های سایبری و احتمالاً پیشبرد برنامه هسته‌ای خود به عنوان ابزار بازدارنده تمرکز کند و این، خطر درگیری منطقه‌ای با اسرائیل و ایالات متحده را به دنبال دارد.